

Szakmai beszámoló

NN 107667

Hungarikumok a Cseh Irodalmi Múzeum Levéltárának (LA PNP) gyűjteményében

A Cseh Irodalmi Múzeum levéltára a cseh Nemzeti Múzeum gyűjteményeként kezdte meg működését 1829-ben. Gyűjtőköre a cseh területek írásbelisége emlékeinek gyűjtésére terjed ki. A levéltár a 20. században kivált a Nemzeti Múzeumból és a Cseh Irodalmi Múzeum részeként intenzív, már Csehszlovákia teljes területére kiterjedő állománygyűjtési tevékenységet folytatott.

A cseh (és a szlovák) művelődés a magyar művelődéssel szoros kapcsolatban – a szlovák 1918-ig a magyarországi művelődés részeként fejlődött. Ezért a Levéltár gyűjteményében rendkívül értékes hungarika anyag is található. Ez az anyag nem csak a cseh(szlovák)-magyar művelődéstörténeti, történelmi, irodalomtörténeti kapcsolatok területén bír nagy jelentőséggel, de a magyar művelődéstörténet, irodalomtörténet számára is értékes forrásokkal szolgál.

Kutatási projektünk a Cseh Irodalmi Múzeum Levéltárában található hungarika anyag lehetőleg teljes körű feltárását, leírását, a további kutatások számára áttekinthető tételét célozta. A magyar vonatkozású anyag a Levéltár teljes állományában, elszórva található. Kutatási projektünk legfontosabb feladata így az volt, hogy a Levéltár rendezett, feldolgozott, levéltári segédlettel rendelkező állománya mellett a csak részben feldolgozott és a teljesen feldolgozatlan, a cseh kutatók számára is nehezen, vagy egyáltalán nem hozzáférhető állományában feltárja a hungarika dokumentumokat. Kutatásunk során sikerült rendkívül jó, gyakorlati együttműködést kialakítani a Cseh Irodalmi Múzeum munkatársaival, vezetőivel. Ennek eredményeképpen nemzetközi együttműködési szerződés jött létre az ELTE BTK és a Cseh Irodalmi Múzeum között, állandó kutatóhely létesült a Levéltárban a magyarországi kutatók számára, illetve – ami kutatási projektünk legnagyobb hozzáadékkal szolgáló eredménye lett – a Levéltár gyűjteményében található feldolgozatlan, a kutatók számára nem nyilvános, levéltári fondokban is kutatásokat végezhattünk.

A projekt eredményeképpen megszületett leírás nyelvi, területi, szerzői és tartalmi hungarikumokat is tartalmaz. Nyelvi hungarikumnak tekintjük a teljesen vagy részben magyar

nyelvű dokumentumokat, területi hungarikumok körébe soroljuk a magyar állam mindenkori területén keletkezetteket, szerzői hungarikumnak a magyar vagy (a területi hungarikumoknál követett elvnek megfelelően) magyarországi szerzők írásait, tartalmi hungarikum minden egyéb kategóriába nem sorolható, de a magyar politika-, irodalom- vagy kultúrtörténethez kapcsolódó anyag. Az 1918 előtti területi hungarikumok jelentős része egyben szlovacikum is.

Az LA PNP gyűjteményében leggyakrabban az egyes levelezésekben találhatunk hungarikumokat (leveleket, levelezőlapokat, képeslapokat), több fondban találhatjuk magyar irodalmi művek cseh fordításait, illetve elvétele cseh művek magyar nyelvű fordításait is, előfordulnak a magyarországi viszonyokat bemutató, azokra reflektáló kisnyomtatványok is. Az LA PNP-ben található hungarikumok jelentős része nem magyar nyelvű, a cseh nyelvű dokumentumok mellett gyakran találkozhatunk szlovák, német, francia és latin iratokkal is.

A feltárt levéltári anyag, a több, mint száz fondban feltárt mintegy tízezernyi levéltári egység, dokumentum, nagyobb része 1918 előtt keletkezett, hiszen addig a magyar és a cseh művelődés szoros kapcsolatban, egy államkeretben fejlődött.

Az LA PNP gyűjteményében a korábban elkészült leírások anyagához, germanikumokhoz, russzikumokhoz, polonikumokhoz és a jugoszlavikumokhoz közel azonos mennyiségű hungarikum volt található és egy sor rendkívüli jelentőségű dokumentumot sikerült feltárni, amelyek a magyar, szlovák és a cseh kutatók további értékes vizsgálódásainak tárgyai lehetnek.

A Hungarikumok a Cseh Irodalmi Múzeum Levéltárának (LA PNP) gyűjteményében című levéltári leírás, segédlet két, egy magyar és egy cseh nyelvű változatban készült el. A két változat némileg, leginkább az egyes hagyatéki anyagok bevezető részében különbözik, megfelelő a magyar és a cseh (illetve a szlovák) kutatók eltérő igényeinek.